Diskutējam par mums svarīgo

MAF Mediju atbalsta fonds

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Par pielikuma "Diskutējam par mums svarīgo" saturu atbild SIA "Laikraksts STARS".

#SIF_MAF2025

Jauna pieredze

Pūtēju orķestru kopmuzicēšana Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos pēc 10 gadu pārtraukuma ir kā jauns sākums, atdzimšana un apsolījums muzicēšanas tradīciju tālāknodošanai. Jāņa Norviļa Madonas mūzikas skolas pūtēju orķestris "Vivo" kopā ar vadītāju Juri Vītiņu (attēlā) ieguldījuši smagu un atbildīgu darbu un šogad priecēja pūtēju orķestru koncertā "Tā radās skaņa..." izstāžu centrā "Ķīpsala".

— Gatavošanās process Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkiem ir gana garš. Kā jau visiem kolektīviem tie nav tikai daži mēneši vai pāris mēģinājumi. Vairāk vai mazāk, bet gatavošanās nākamajiem dziesmu svētkiem sākas, tiklīdz vieni noslēdzas. Palēnām tiek apgūts repertuārs, iemaņas. Prasmes nerodas gada laikā. Paiet ilgs laiks, līdz jaunieši tiek sagatavoti svētkiem. Nomainās paaudze. Kopš iepriekšējiem dziesmu un deju svētkiem ir pagājuši desmit gadi. Pēdējos pāris mēnešus gatavošanās ir bijusi ļoti aktīva.

Jūlija sākumā Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku ietvaros norisinājās pūtēju orķestru konkurss. Ar 44,96 punktiem ieguvām pirmo pakāpi. Vēl pirms tam četras dienas pavadījām nometnē Praulienā, kur gatavojāmies tieši šim konkursam. Kolektīvā ir aptuveni četrdesmit dalībnieki. Tas nav maz, un tā ir liela atbildība. Uzskatu, ka šiem svētkiem nav jākļūst par apgrūtinājumu vai pienākumu, bet tiem tiešām jābūt svētkiem, Tas ir pats nozīmīgākais, gatavojoties un piedaloties Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos.

Šis ir pieredzes bagāts notikums. Jaunieši to gaida ar pozitīvu satraukumu, es kā kolektīva vadītājs šo notikumu gaidu ar rūpju māktu satraukumu. Tā ir neziņa, jo dziesmusvētkos esmu piedalījies kā dalībnieks, esmu bijis kā pavadošā persona, bet kā kolektīva vadītājs vēl neesmu bijis. Šī man būs pilnīgi jauna pieredze. Organizatoriskā puse ir sakārtota. Madonas novada kultūras darbinieki un atbildīgie vienmēr visu informāciju sniedza savlaicīgi. Ja vien bija kāds jautājums, vienmēr saņēmu atbildes. Gatavojoties šiem lielajiem un nozīmīgajiem svētkiem, informācija bija ļoti apjomīga, gandarījums — ka visi to saņēma. Ikviens ir ieguldījis smagu darbu, lai šie svētki būtu, lai tie nestu prieku un jaunu, nozīmīgu pieredzi.

AGRITA NUSBAUMA-KOVAĻEVSKA

Klāt Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki

INESE ELSIŅA

Šo svētdien, 13. jūlijā, Madonas novads XIII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku gājienā dosies kā pirmais. Kāpēc mūsu delegācijai piešķirts tāds gods?

Novadpētnieks Jānis Bērziņš, pētot vēstures arhīvus, pirmais pamanīja Madonas novadam ļoti būtisku patiesību, ko iekļāva savā grāmatā "Dziesmotais novads". Vēlāk atrastos faktus par skolu jaunatnes dziesmu svētku šūpuli, kas likts mūsu pusē, novērtēja un sāka daudzināt arī citi.

2024. gada vasarā Praulienas pagasta "Mācītājmuižā" notika koncerts "Dziesmu avoti", kurā tika izdziedātas tautasdziesmas un oriģināldziesmas no bērnu koru repertuāra. Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

Vēsturiskais ieskats

Kā apliecina Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļas vadītāja Solvita Seržāne un Haralda Medņa "Dziesmusvētku skolas" vadītāja Santa Jaujeniece, vēsture latviešu dziesmu un deju svētku tradīcijā ir būtisks iedvesmas avots, kas stiprina svētku identitāti un saikni ar mūsu tautas kultūras mantojumu. 1864. gada 17. maijā pirmā latviešu dziesmu diena Dīķļu mācītājmuižā kļuva par Vispārējo latviešu Dziesmu un deju svētku aizsākumu. Līdzīgi vēsturisko saknu izcelšana ir nozīmīga arī Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku kustībā, kuras pirmsākumi meklējami Madonas novadā. 1866. gada 18. jūlijā Lazdonas draudzē notika Pirmie latviešu skolēnu jeb, kā tajā laikā sauca, bērnu dziedāšanas svētki, kuros piedalījās ap 200 skolēniem no piecām Lazdonas draudzes skolām. Svētku dalībnieki pulcējās Lazdonas luterāņu baznīcā, dziedāja un piedalījās kopīgās aktivitātēs. Katram korim izsniedza īpašu karogu, un dalībnieki devās divus ar pusi kilometrus garā svinīgā gājienā uz Rožu birzi Praulienas pagasta "Mācītājmuižā", kur notika dziedāšana un rotaļas. Šis pasākums bija pirmais apzinātais un mērķtiecīgi organizētais bērnu dziedāšanas svētku notikums Latvijā. Svētki bija iedvesmojošs atspēriena punkts turpmākajam latviešu nacionālās identitātes veidošanās procesam, kur kopīgā dziedāšana ir kā nezūdoša pašizpausme.

Par pirmajiem latviešu skolēnu koru svētkiem Lazdonā 2024. gadā ir uzņemta arī dokumentālā mācību filma "Dziesmu avoti. 1866".

Gājiena vizuālais noformējums

Madonas novada delegācija gājienā ienāks kā dzīva tautasdziesmas — dzimusi no pļavas zieda, ganu stabulītes skaņas un ģimenes tuvuma. Vizuāli izmantotās krāsas: balta — bērnības tīrības un gaismas simbols; zaļa — dabas, mežu un piederības zīme; sudraba — avota ūdens mirdzums un gaismas atspulgs. Dalībniekiem ap plaukstu būs aplikts rombveida spogulitis — kā pirmo nošu pierakstu forma, sidraba birzs lapa, gaismas spuldzīte. Tāds pašatklāsmes un dziesmas sākotnes simbols ar vēstījumu: "Arī es esmu dziesmas avots".

Mūsu delegācijas noformējumā izmantoti arī mākslinieka Ivara Mailiša veidotie trīs telpiskie objekti: Ērģeles, Dziesmu avoti, Sidraba birzs.

Ērģeļu simbolika

Kā skaidro Ivars Mailītis, ērģeles simbolizē ne vien skaņas varenību un garīgumu, bet arī latviešu tautas harmoniskās domāšanas pirmsākumus, kas ielika pamatus koru kultūrai un nācijas apziņai. Šo ceļu ievadīja mācītājs Johans Lēberehts Ēregots Punšelis, kurš 1816. gadā sāka darbu Liezēres draudzē un kļuva par vienu no pirmajiem latviešu dziedāšanas kustības celmlaužiem. 1839. gadā viņš sastādīja korāļu grāmatu "Evaņģēliskā korāļu grāmata, saskaņota ar Krievijas Baltijas provinču vācu, latviešu un igauņu dziesmu grāmatām", kas kalpoja par mācību līdzekli Jāņa Cimzes skolotāju seminārā, kur mācījās arī tie, kas vēlāk kļuva par Pirmo Vispārējo latviešu dziesmu svētku organizētājiem. Tieši no šīs grāmatas tika mācīta četrbalsīga dziedāšana un ērģeļu spēle. Punšelis, izprotot latvešu, igauņu un vācu skaņu pasaules un muzikālās tradīcijas savdabību, salika tautu balsis harmonijā, kas ne tikai bagātināja garīgo dzīvi, bet arī iededza valstiskuma un vienotības ideju. Katra balss ar savu dvēseles skanējumu, tembru ieguva vietu kopējā dziesmā — līdzīgi kā katra cilvēka vērtība sabiedrībā. Ar korāļu grāmatas palīdzību tika radīta kopīga dziedāšanas valoda, un tā kļuva par pamatu latviešu koru tradīcijai. Vidzemē līdz tam katra draudze dziedāja citādāk, Punšeļa grāmata radīja nepieciešamo vienotību. Šī vienotība atvēra ceļu draudžu koriem un vēlāk — arī tautasdziesmu četrbalsīgai apdarei, kam bija izšķiroša nozīme 1873. gada I Vispārējo latviešu dziesmu svētku tapšanā. Punšeļa devumu augstu novērtējis mūziķis Andrejs Jurjāns, uzsverot, ka Punšeļa sabalsojumi bijuši būtisks pamats pirmajām tautasdziesmu apdarēm. Tādējādi Punšeļa mantojums kļuva par dziedāšanas skolu visai tautai. Ērģeles šajā kontekstā kļūst par simbolu — tās nav tikai instruments, bet tilts, kas savieno garīgo, muzikālo un sabiedrisko pieredzi, ceļot nācijas identitāti caur skaņu un harmoniju.

> **"No ganu stabulītes un tautasdziesmas līdz ērģeļu stabuļu pasaules elpai, skanīgākajam korim un brīvai Latvijas valstij."**

Dziesmu avoti jeb kultūrkarte

Viss sākas no cilvēka. No dedzīga skolotāja, kas redz dziesmas spēku kā ceļu uz cilvēka un tautas gara augšupeju. 1866. gadā Lazdonas draudzē mācītājs Rūdolfs Guleke un skolotājs Kārlis Pētersons organizēja Pirmos bērnu dziedāšanas svētkus, aicinot dziedāt un būt kopā. Šī kopā dziedāšana uzrunāja atsaucīgus skolēnus. Viņi tajā meklēja skaistumu, saskaņu un prieku. Dziesma priecē un ceļ arī klausītājus, vecākus un līdzcilvēkus.

Svarīga vienmēr ir arī vieta — Praulienas pagasta "Mācītājmuiža", Rožu birzs un Lazdonas luterāņu baznīca. Tie nav tikai fona elementi. Tie ļauj dziesmai dzimt. Tā ir vide, kur garīgums, daba un cilvēks saplūst un rodas kas lielāks par katru atsevišķi — kopkoris, kopēja pieredze, kopiena.

Bērni aug. No skolēnu balsīm izveidojas kori. Kori pārtop dziedāšanas biedrībās, kas kļūst par pamatu Vispārējo dziesmu svētku idejai. 1873. gadā Rīgā notiek Pirmie Vispārējie latviešu dziesmu svētki.

Caur tautasdziesmām un to apdarēm, caur grāmatu "Dziesmu rota" un Cimzes semināru, caur mācītājiem, skolotājiem un kultūras darbiniekiem dziesmu ceļš kļūst par tautas ceļu. Tauta, kas dzied. Tauta, kas domā. Tauta, kas top.

Un dziesmu avoti joprojām plūst brīvā Latvijā. Tie sapulcējas kultūrkartē, kur dziesmas izcelsme nav tikai laiks un vieta, tā ir vērtību plūsma, kas ar mūsu zemi Latviju savieno bērnus, skolotājus, klausītājus.

Sidraba birzs

Sidraba birzs ir kā simbols tautas augšanai — no bērna balss līdz vienotai, dziedošai kopībai. Vieta un sajūta, kur katrs tiecas uz gaismu, aug kopā ar citiem un kļūst par daļu no kopīgā.

Kā teicis mākslinieks Ivars Mailītis: "Lai katrs asns tiektos pret sauli un debesīm un augtu kā spirgta birzs, un nobriestu kā spēcīgs mežs."

Birzs simbols aicina atjaunot izpratni par kultūras saknēm kā pamatu identitātei un kopienas izaugsmei. Skolotājs, kas iedvesmo. Skolēns, kas apzinās savas saknes. Ģimene, kas dzied kopā. Tie ir mūsu šodienas uzdevumi — ne tikai tradīcija, bet arī personiskā izvēle.

Kultūrizglītība šodien nav tikai zināšanu nodošana — tā ir vērtību izkopšana. Tā māca dzirdēt, saprast, cienīt, radīt kopā. Tā dod bērnam iespēju augt kā asnam Sidraba birzī.

Valsts stiprums rodas nevis spēkā, bet saskaņā. Dziesma vienā valodā — gan muzikāli, gan ētiski — vieno. Sidraba birzs ir vieta, kur māksla, daba un cilvēks kļūst par vienu veselumu. Tā ir senču dāvana un mūsu nākotnes uzdevums. Ikviens bērns, ģimene, skola vai kultūras centrs var kļūt par birzs stādiņu, kas izaug par dziedošu, daudzbalsīgu mežu — stipru un brīvu nāciju.

Godam nopelnīts Zelta diploms

IVETA ŠMUGĀ

Varakļānu vidusskolas 5.—9. klašu koris kopā ar diriģenti Ārija Tumani un koncertmeistari Agniju Romanovsku bija vienīgais, kas mūsu novadu pārstāvēja XIII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku koru konkursa finālskatē 4.—9. klašu grupā.

Žūrija Dumpeigū varakļonīšu (tā kori pieteica konferansjē) sniegumu novērtēja ar Zelta diplomu.

Koris 4. jūlijā finālskatē dziedāja trīs dziesmas — obligāto dziesmu "Saulīte" (S. Mence, K. Skalbe), kā arī izlozes dziesmu "Tavs karogs" (J. Aišpurs, R. Kaupers) un izvēles dziesmu "Veltījums dzejniekiem" (J. Peters, R. Pauls).

— 4.—9. klašu koru konkursa fināls B grupā notika Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Lielajā zālē, kur mūsu kori pārstāvēja 20 dziedātāji, kaut esam 23. Sākām gatavoties jau pagājušā gada septembrī, un ir aizvadīts grūts gatavošanās process. Toties tagad izbaudām "saldos augļus" — esam priecīgi par Zelta diplomu. Mūsu kopīgais darbs ir pamanīts un novērtēts. 35 gadus strādāju Varakļānos, esam sastrādājušās kā viens vesels arī ar koncertmeistari Agniju Romanovsku. Par sasniegto visi esam pacēlumā, — emocijās dalījās kora diriģente Ārija Tumane.

Viņa novērtēja arī skolas vadības atbalstu, jo pirmie sveicēji bija Varakļānu vidusskolas direktors Juris Daleckis, direktora vietniece Aina Kazāka.

Diriģente — Ārija Tumane.

Dzied Varakļānu vidusskolas 5.—9. klašu koris.

> **"Žūrija *Dumpeigū varakļonīšu* (tā kori pieteica konferansjē) sniegumu novērtēja ar Zelta diplomu."**

Juris Daleckis, direktora vietniece Aina Kazāka.

Uz vaicājumu par kora dalībnieku stiprajām īpašībām viņa atbildēja: — Tā ir lielā atsaucība no bērnu un vecāku puses. Kā beidzās mācību gads, uz mēģinājumiem pulcējāmies divreiz nedēļā. Visi sazvanījāmies, sazinājāmies, un bija jūtams liels atbalsts. Jau esmu teikusi, ka bez bērniem esmu tukša vieta. Izveidojies ļoti labs koris, pateicoties katram tā dalībniekam. Visi dalībnieki dzied ļoti emocionāli, no sirds. Būšu atklāta — repertuārs nav viegls, tehniski grūti izpildāms, un labi, ka ir muzikālas 7.—9. klašu meitenes, kas ir kora balsts. Mūsu korī dzied trīs solistes — Māra Melne, Katrīna Skutele, Deina Sviļāne. Viņas ir manas audzēknes, mācījušās pie manis, izkopušas vokālās dotības Varakļānu mūzikas skolas kora klasē. Diemžēl korī arī atlase pastāv, jo nevar *pavilkt* dziesmu.

Kā jau skolā, korī mainās dziedātāji — 9. klases absolventi aiziet citur mācīties, klāt nāk jaunie koristi, parasti aktīvākas ir meitenes. Pēctecība ir ļoti svarīga, jo īpaši jaunāko klašu skolēniem ir grūtāk noturēt divbalsību, pāriet trīsbalsībā. Diriģentam katru mācību gadu ir jāstrādā kā no jauna.

Koris bija arī vizuāli izteiksmīgs — Madonā pirktā lina auduma kleitas, kas apjoztas ar austu tautisko jostu. Tērpi bija uzšūti jau uz 2010. gada finālskati. Meitenēm galvā bija mētru vainadziņi, ko uzpina Linda. Paldies viņai par to, kā arī visai kora *aizmugurei* — īpaši vecākiem, kas nežēlo ne laiku, ne līdzekļus, jo bērni, kas dzīvo laukos (pat mēro uz skolu 12 kilometru ceļu), ir jāaizved uz mēģinājumiem, jāatved mājās.

Ārija Tumane atklāj, ka viņai šī ir jau ceturtā finālskate, kur ir piedalījies Varakļānu koris. — Tā jau ir iegājies, ka gatavojamies ļoti nopietni, un tam ir rezultāts. Arī korī dzied tie, ko vieno un emocionāli bagātina dziesma.

Diriģentes pirmie Dziesmu un Deju svētki bija 2000. gadā, sekoja svētki 2005., 2008. gadā, 2010., 2013., 2015. gadā un šogad, 2025. gadā, jo 2020. gadā Dziesmu un Deju svētki izpalika kovida pandēmijas dēļ. Savulaik no 2005. līdz 2013. gada dziesmusvētkiem Ārija Tumane vadīja Varakļānu kultūras nama sieviešu kori "Dzelvērte".

Arī teātra sporta aktieri dodas uz skolēnu dziesmu un deju svētkiem

STELLA PUTNIŅA

Dziesmusvētkos ir vairāki mākslinieciskie virzieni — teātra māksla ir viens no tiem. Daces Dzilnas vadībā teātra sporta pulciņš "Improprieks" ir viens no kolektīviem, kas dodas uz dziesmusvētkiem.

Kolektīva vadītāja Dace Dzilna laikrakstam pastāstīja: — Ar teātra sporta pulciņu "Improprieks" mēs galvenokārt piedalāmies tādos konkursos, kur ir jāpilnveido skatuves runa, jāattīstās kā personībai un, protams, jāimprovizē. Veidojam dažādas improvizācijas izrādes un arī vadām pasākumus. Madonā darbojamies jau 9 gadus un septembrī uzsāksim 10. sezonu.

Šis bija ļoti aktīvs gads, tomēr lielākais notikums, protams, ir dziesmusvētki.

Vidzemes reģionālajā teātra sporta turnīrā, kas bija kā skate, lai dotos uz svētkiem, "Improprieks" izcīnīja iespēju piedalīties dziesmusvētkos 1.—4. klašu grupā, 5.—6. klašu grupā un vidusskolas klašu grupā.

Vienīgi žēl, ka teātra sporta izrādes ieplānotas 12. jūlijā — tad, kad visi dzied un dejo, tāpēc vidusskolas vecuma grupa nevarēs piedalīties. Īpaši žēl par tiem jauniešiem, kas improvizē kopš 1. klases un, kad beidzot ir iespēja ar teātra sportu doties uz dziesmusvētkiem, fiziski nevar piedalīties.

Lai gan teātra sports ir par prieku un draudzību, tā ir arī sacensība, kurā komandas tiek vērtētas.

Arī ar manis vadīto leļļu teātra pulciņu jau otro gadu piedalījāmies bērnu un jauniešu teātru festivālā "..un es iešu un iešu!" Valmierā un šogad arī ar improvizatoriem nolēmām iestudēt vizuālā teātra izrādi "Viņš runā" — devām dzīvību no plēves veidotam tēlam. Arī ar šo izrādi saņēmām ceļazīmi uz dziesmusvētkiem.

Ar leļļu teātra jauniešiem iestudējām Hermaņa Paukša klasisko teātra izrādi "Apsveikuma runa", bet ar jaunākajiem leļļu teātra audzēkņiem izrādi "Rācenis".

Otro gadu ar ļoti labiem rezultātiem piedalāmies arī Skatuves runas konkursā, kura fināls notika dziesmusvētku laikā Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātrī. Šogad vienīgais no Madonas novada turp devās Niks Stepanovs, kurš sacentās 38 Latvijas labāko stāstnieku konkurencē.

1.—4. klašu grupā balvā esam ieguvuši ceļojošo pērtiķi Šā, kas tiek piešķirta katras klašu grupas labākajai komandai. Dziesmusvētkos nāksies to atdot komandai, kura tiks atzīta par stiprāko šajā vecumposmā. Pie mums šis pērtiķis stāvēja 5. gadu, jo pandēmijas laikā sacensības nenotika un pagājušajos gados Latvijas mēroga sacensībās šī klašu grupa nepiedalījās.

Madonas Bērnu un jauniešu centra leļļu teātra audzēkņi nodarbībā.

"Improprieka" jaunieši Vidzemes reģiona teātra sporta turnīrā Valmierā.

Improvizācija ir par pieņemšanu — mācāmies pieņemt visus, arī ja kāds nav tik profesionāls vai zinošs improvizators. Norit sadarbība arī ar biedrību "Mēs saviem bērniem". Tur mācu teātri cilvēkiem ar īpašām vajadzībām teātra studijā "Mēs". Gribas, lai abas teātra grupas iepazīstas un jaunieši kļūst atvērtāki citādajam.

Šogad arī izveidojās sadraudzība ar Rīgas Hanzas vidusskolas improvizācijas teātri — ciemojāmies viens kolektīvs pie otra, veidojām kopīgas izrādes.

Man pašai teātra sports un improvizācija ir teju visa dzīve. Vienīgā diena nedēļā, kad neimprovizēju ir sestdiena. Mani aizrauj, ka šajā žanrā jebkāda darbība uz skatuves izskatīsies labi — šī māksla ļauj katram būt pašam un dod pozitīvas emocijas. Arī es kā skolotāja nepārtraukti attīstos, mācos un meklēju jaunus improvizācijas veidus un teātra sporta tehnikas, spēles. Dodu iespēju citiem attīstīties, iedvesmoju nebaidīties kļūdīties un uzdrīkstēties komunicēt. Pēc nodarbībām vienmēr tiek sniegta atgriezeniskā saite — kas patika, ko gribētos citādāk. Jau otro gadu vadu arī improvizācijas teātri pieaugušajiem *"I'll be back"*, ar kuriem šogad tika veidotas trīs izrādes.